

Bij Exodus 39, 32-43 (36, 8-39, 43)

(K.S.)

Een grote, heerlijke onderwijzing

'God schiep de hele wereld in 6 dagen, maar Hij had er 40 nodig om Mozes aanwijzingen te geven voor de tabernakel. In weinig meer dan 1 hoofdstuk kon de structuur van de aarde worden beschreven, maar voor die van de tabernakel waren er 6 nodig', schreef Herman Witsius rond 1700. Men krijgt de indruk dat hij met dit door hem vastgestelde feit niet zo blij was. Ex. 25-31, waarover hij hier spreekt, zal niet tot zijn favoriete bijbelgedeelten hebben behoord. En laten nu die 6 hoofdstukken dan ook nog bijna onveranderd herhaald worden in Ex. 36-40. Aardig puzzelwerk voor literaire critici, maar stof voor een eredienst? Als we dit lezen in begin september kan het ons, lijkt het, hoogstens dienen als een onverwachte illustratie bij het nu weer begonnen repeteerwerk op de scholen. Het valt niet mee om nu te blijven volhouden de hele pentateuch aan het woord te laten komen. Maar we mogen niet ophouden. Juist nu niet. Want nu we nl. dit voor de prediking onbekende terrein verkennen, blijkt wel hoezeer we ons vaak laten leiden door onze eigen voorkeur, die zich in de tekstkeus doorgaans beperkt tot mooie geschiedenissen. Maar zo lopen we gevaar de bijbel voor een groot gedeelte het zwijgen op te leggen. Om dat te voorkomen zullen we er achter moeten zien te komen waarom juist onderwerpen als deze zoveel voor de schrijvers betekenden, zoals wel blijkt uit de ruime aandacht die eraan wordt geschonken. Waarom juist met deze hoofdstukken een profetenlezing als Jes. 42, 21 verbonden kon worden: 'De Here had er behagen in ter wille van Zijn gerechtigheid een grote, heerlijke onderwijzing te geven.'

Op een of andere manier moeten ook wij proberen iets over te brengen van de vreugde die de eerste hoorders aan deze herhaalde boodschap moeten hebben beleefd.

De herhaling was een in het oude oosten vaker gebruikt stijlmiddel om het belang van een zaak mee aan te geven. Wat hier ook meespeelt is de verzekering van de nauwgezetheid, waarmee de aanwijzingen worden uitgevoerd. Ten slotte gaat het om een opdracht van God. Dat wordt steeds weer herhaald met de woorden: 'zoals de Here Mozes geboden had'.

Bij vergelijking van de hier beschreven uitvoering met de aanwijzingen van Ex. 25vv. zien we dat sommige gedeeltes zijn weggelaten. In bijna alle gevallen betreft het zaken die niets te maken hebben met de fabricage van de tabernakel en toebehoren. Het gaat om voorschriften over het gebruik, de plaats e.d. Dit soort aanwijzingen is apart ondergebracht in Ex. 40. Opvallend is de verandering van plaats van de taber-

nakel in het geheel. Stonden de aanwijzingen hiervoor in Ex. 26 pas ná die voor de ark, tafel en kandelaar. De beschrijving van de bouw ervan staat vóóraan. Dat is niet zonder betekenis. Door deze volgorde heeft de beschrijving nl. het vaste patroon voor de beschrijving van bouwwerken gekregen: van buiten naar binnen. Dat herinnert, en daar gaat het nu om, aan de beschrijving van de bouw van het voor Israël belangrijkste bouwwerk: de tempel in Jeruzalem (1 Kon. 6-8; vgl. ook Ex. 40,35 met 1 Kon. 8, 10v.). Door dit verband te leggen kunnen wij het feestelijk karakter van onze tekst misschien wat beter aanvoelen. We vinden het ook in de traditie terug, die 1 Kon. 8 heeft gebruikt als profetenlezing bij deze hoofdstukken. Daar komt dan nog bij dat we deze zondag ook nog de psalm van Salomo, Ps. 72 zingen. Daarin wordt dan meteen de lijn doorgetrokken en getoond wat Gods wonen bij de mensen, in dit geval de koning, uitmaakt.

Cassuto maakt ons nog attent op een verband, dat Witsius op een heel andere manier ook legt, met Gen. 1-2. De afsluiting van dit zo belangrijke werk herinnert aan het slot van het scheppingsverhaal. Vgl. vers 32a met Gen. 2, 1: 'alzo werden voltooid...'. En vers 43 met Gen. 1, 31: 'En God zag alles wat Hij gemaakt had...'. Zo kan het maken van de tabernakel worden vergeleken met de schepping van de aarde: het plaatsmaken voor het heil van God. God noemde zijn schepping goed. Mozes reageerde op zijn manier positief op het geleverde werk. Hij zegende de Israëlieten. De arbeiders, maar ook de rest van het volk, dat, zoals in 36,5-8 nog eens werd verteld, zijn steentje in de vorm van rijkelijke gaven wel bijgedragen had. Mozes' zegen is een blijk van solidariteit uit dank en waardering. Ook dat is, na Ex. 32, reden tot grote vreugde: mensen kunnen zich gruwelijk bezondigen, maar hoeven door zo'n misstap nog niet afgeschreven te zijn als werkers voor God.

+ 500 plaats

6 september 1981

weeklezing:

Exodus 39,32-43
(volledige perikoop: Ex. 36,8 t/m 39,43)

psalm daarbij:
psalm 72a
antifonen: Ex. 39,(42-43)
en ps. 72,18

de zondag klassiek:

psalmwoord bij de intocht: ps. 70,2.6
bij de gaven en aan tafel: Ex. 32,11.13-14;
Wijsheid 16,20 en Joh. 6,35
epistel: II Korintheërs 3,4-9
zondagslied: LB gezang 15, EB 19
'Loof nu, mijn ziel, de Here'
evangelie: Marcus 7,31-37

de zondag in het nieuwe lectionarium: (de 23e 'door het jaar')

Ezechiël 33,7-9
psalm 95 (R vs 8)
Romeinen 13,8-10
vers voor het evangelie: II Kor. 5,19
Matteüs 18,15-20

(met openingsgebed van zondag XVII na Trinitatis)

gebed

(Missale Romanum)

Heer, wees uw dienaars nabij en schenk voortdurend uw zegen aan hen die tot U bidden. Wij erkennen U als onze Schepper en Leider: vernieuw de gaven van uw schepping en blijf begeleiden wat Gij vernieuwd hebt. Door onze Heer, Jezus Christus.

(anglicaanse en lutherse traditie)

Almachtige, eeuwige God,
die in goede gunst
onze wensen en verdiensten
verre te boven gaat,
stort over ons uit
uw ontferming en
vergeef wat ons
geweten met vrees vervult,
ja, geef ons zelfs
wat wij niet durven vragen.
Door onze Heer, Jezus Christus.

voorbede gevraagd
(Oecum. gebedskalender)
voor Singapore

Conclusie

Het slot van het boek Exodus wil duidelijk een samenvatting geven van het voorafgaande. Dat blijkt alleen al uit de structuur van dit hoofdstuk. Het vertoont nl. dezelfde opbouw als Ex. 25-39: aanwijzingen (Ex. 25-31/40, 1-16) gevolgd door de beschrijving van de uitvoering in vrijwel gelijklopende termen (35-39/40, 18-33). En net zoals in 35-39 vinden we hier een sterke nadruk op de nauwgezetheid waarmee de aanwijzingen worden opgevolgd. Bij bijna elke handeling wordt vermeld dat het gebeurt, 'zoals de Here Mozes geboden had'.

In Ex. 40 wordt het werk aan de tabernakel voltooid en betreft God deze woning. Daarmee zijn de eerder in dit boek gedane beloften vervuld (25, 8 en 29, 45). De centraal geplaatste tijdsaanduiding in vers 17 maakt duidelijk dat nu een periode is afgesloten, die begon bij de aankomst bij de Sinaï (19, 1), zeven maanden geleden. Inmiddels is de plaats van Gods aanwezigheid verlegd van de berg hoog boven de mensen naar de tent der samenkomst. Nu kan met nadruk worden herhaald dat God Zijn volk leidt (vgl. 13, 22).

In vers 33 wordt mogelijk nog verder terug gegrepen. Het doet, zoals dat ook al het geval was met Ex. 39, denken aan de afsluiting van het scheppingsverhaal, wanneer God terugziet op het voltooide werk (Gen. 2, 2).

Concentratie

Behalve het terugblikkend concluderende biedt Ex. 40 ook uitzichten. In dit hoofdstuk vinden we een concentratie van verleden en toekomst op het centrale heilsfeit, dat God een woning neemt onder de mensen. Vooruitgrijpend worden hiermee nu de zalving van de priesters (Lev. 8) en de zalving van de tabernakel en zijn gerei (Num. 7, 1) verbonden. Die zullen later nog wel ter sprake komen. Hier wordt duidelijk gemaakt dat deze zalving, d.i. heiliging en legitimatie voor en door God, consequentie van Gods willen wonen onder mensen is. Ook de verzen 34-38 staan eigenlijk te vroeg. Ze functioneren pas in Num. 9, 15vv, als het volk weer vertrekt. Toch hebben ze hier in zoverre hun juiste plaats als ze aangeven waar deze leiding zijn oorsprong heeft.

Continuïteit

Vers 35 is opvallend. Om te beginnen doet het denken aan 1 Kon. 8, 10v (zie hiervoor bij Ex. 39). Verder zien we hier dat zich een verandering van de positie van Mozes heeft voltrokken. Hij was als middelaar in de voorafgaande gebeurtenissen tot eenzame hoogten gestegen boven het volk uit. Hij kon als enige God naderen (24, 12-24). Maar nu God is neergedaald, kan hij opeens Gods aanwezigheid niet meer verdragen. Mozes vervult nu geen uitzonderingspositie meer. In plaats van

dit te beschouwen als een degradatie voor Mozes, kunnen we dit zien als een verheugende verbetering van de relatie van God Zijn volk. Het contact met God is nu niet meer gebonden aan één (profetisch) persoon, maar zal voortaan de zaak van de priesters zijn. Daardoor kan het volk zich verzekerd weten van de continuïteit van de relatie die God met Israël is aangegaan. Want het blijvende van het priesterschap wordt in Ex. 40 sterk benadrukt. In vers 15 wordt gesproken over een 'altoosdurende priesterschap'. Daarnaast wordt steeds al de volgende generatie priesters genoemd, nl. de zonen van Aäron. Zo is heel dit slothoofdstuk vervuld van de belofte dat God verder zal gaan met Zijn volk. Daarom zullen de verzen 36-38 ook wel niet zomaar aan het eind van dit boek zijn gezet.

13 september 1981

weeklezing:

Exodus 40,17-38
(volledige perikoop: heel Ex. 40)

psalm daarbij:

psalm 72b

antifonen: Ex. 40,38

en ps. 72,19

de zondag klassiek:

psalmwoord bij de intocht: ps. 74,20.19.22.23

bij de gaven en aan tafel: ps. 31,15-16;

ps. 148,12.14 en Joh. 6.51

epistel: Galaten 3,15-22

zondagslied: LB gezang 404, EB 471

'U Here Jezus roep ik aan'

evangelie: Lucas 10,23-37

de zondag in het nieuwe lectionarium: (de 24e 'door het jaar')

Sirach 27,30 t/m 28,7

psalm 103 (R vs 8)

Romeinen 14,7-9

vers voor het evangelie: Joh. 13,34

Matteüs 18,21-35

(met openingsgebed van zondag XVIII na Trinitatis)

gebed

(*Missale Romanum*)

Almachtige eeuwige God, U
mogen wij onze Vader noemen.
Help ons als uw kinderen te
leven om eens het erfdeel te ont-
vangen dat Gij hebt beloofd.
Door onze Heer, Jezus Christus.

(*anglicaanse en lutherse traditie*)

Almachtige en barmhartige God,
dat wij U op gepaste wijze loven
en dienen is een gave van U.
zo vragen wij:
geef, dat wij zonder struikelen
uw beloften najagen.
Door Jezus Christus, onze Heer.

voorbede gevraagd

(*Oecum. gebedskalender*)

voor Indonesia

+ dat